

ALTZIBAR-ARETXU- LUAGA'TAR ROKEGAZ EGINDAKO JARDUNALDIA

SEME... JATA-mendi barreneko berbeteari buruz, Roke Alcibar-aretxulua-ga, bertoko seme zaran orregaz, berbeta aldi bat egitea, ondo, etorriko da gure izkuntzaren aldez...

Orain irurogetaz urteak... zelan egiten ziren zure inguruko baserrietan gari ereiteak: ...?

Garik ereittea... Garaiairen preparaziñoa. era onetan, egiten zan. Ure berotu... tiñeku batera bota eta an, gari azie beratuten imiñi ta gero, a ure utzittu ta a garie, tiñekure botau karea ta nasteu.

Oin... soloa mañjketu bear da, esaterako, lau beiegaz... idi ba-ziren busterrri bategaz... Beiek ba-ziren, lagun bat aurrean ta beste, atzean, agintten.

Esaterako... lagun bi ioten ziren, lau ganadu ez zirelako arregletan bueltakeran... Ori bueltakera ori egiten zan baztarrera allegetan zanean... Eta idiek ba-ziren, lagun bakarragaz egiten zan... (diek irakatsitte egoten ziren.

Soi ganean ugerriñek eitten ziren lastoagaz iru metro zabaleran por ejemplo... Orduen ioten zan ereitzaillea ugerriñen erditik, aurrera, garie ereitten.

Gero, koiu area ta busterrri bategaz aretu ta lurregaz garie nasteu.

Oin, nasteu dogu gane ta Gabonetako erneta dago garie... Gero, urterreillean eta zezeillean edurrek garie denegau eta lurre gogortute imintten zeun...

Gero, udabarrien, artu estoa edo area eta gari soloa pasten zan... Ze asmo gaitik...? Soloa mokiltsu egoten ba-zan, estoa pasaten zan lana eitteko... eta soloa lisu egoten ba-zan, area lana eitteko.

Ori gari soloa proba eitten daun artean, baserritarrak arto bearrak eitten manejatzen ziren.

Garagarrillean gariek bellegittu eta eldu eitten ziren... eta arto-txoriekaz enpestade bat ixetan zan... eta imintten genduzen txori-arbolak, txoriek ixetuteko.

ZER LAN DATOR ORAIN...?

Gariek eldute dagoz ta ebagi egin bear dire... Koiu serrak eta pike-malluek eta ebaten asi bear da. Aitte ta ama bere familiezen asten dire ebaten... ein erre-mesa bat eta gero, solo munen iezarri eta aittek serrak pikau ta famili guztiek

makallo errea meriendetan gendun... Segan ibiltten giñenean, eskutekada bigez eitten gendun txolea. En jeneralean... amak amarrau txolea eta bestek, aurrera, segan.

GABON JAIK, ZE GIROTAN EGITEN ZIREN ZURE UME AROAN...?

Gabon iaiek eitten genduzen ilusiño andiegaz. Gure gurasoak esaten zozkuen Ume Jesus jaiο dala, gure zerureko Salbagillea... orregaittik preparaten zeuren afari on bat.

Afari aurrean, errosario santue erresaten gendun famili guztik. Gero, maje preparaten zan, orio azak, intxur saltzea ta amimerea...

Amimerea ixen zan... sagarrak egosi eta ari botau ardaυ ta azukrea, ta gero, ostean eitten gendun karta iokoan.

Beti, ardaυ ez-kendun okitten... Ze, Gabon egun baten ion nitzen Mungira ulea ebai ta ardaυ ekartera. Eta pasaten asto otzaran oki nendun bost kuartiloko botillea ardaοz beterik... ta kortxoak urten eta ardaοa utsittu zaten... ta botilla utsegaz etorri nitzen etzera, eneulako oki dirurik barrie erosteko, ta Gabon gaubeko atarle ardaο barik ixen zan.

ARDAO BARIK ETORKERAN, ETXEAN ZELAN ARTU ZINDUEZAN...?

Asarrekuntza andirik ez zan izan guraso eta nire artean. Baia, gero, amak eseutsen alondigeko gizonari, zelan iausi latan ardaυa... Eta gizonak eseutsen... barri, etor ber zeun arek ta emongo neutsen ardaυa...

GABON ZAR GABA, ZELAN OSPATZEN ZAN...?

Gabon Zar eitten gendun afari ona fameligez, eta gero, parrandan urtetan gendun neskatillek egoten ziren etzeetara. An gero, batxen giñen soiñulari, panderodunekin eta juerga bat edo preparaten gendun eta koñake ta alegrentzie ez zan faltaten.

Gero, andik bueltan, topaten genduzen gurdiek eta areak iruli ta iaurtitten ibiltten giñen.

URTE BARRI EGUNE, ZE MODUZKUE ZAN SEME-ALABA TXIKIEN ARTEAN...?

Ba... auzotegiko umeak danak, kuadrillan, urtetan gendun kantetan sari baten eske... ta sane ixetan zan intxurrek, mazpazak, ta gastaiñek...

Kantea ixetan zan...

Urte Barri, txarri belarri,
dekonak eztekonari,
nik eztekot eta niri,
intxurtxu bet, gastaiñetxu bet,
otzara bete saizki,
otzara bete solomo,

si si si... otzara bete saizki,
al no no... otzara bete solomo...

Ta ori eginda, bueltara parau eta errepartoa eitten gendun.

ZURE UME AROAN, ESKOLARA BIDEA ZELAN IZAN ZAN...?

Sei urtegaz así nitzen eskolara... ta eskolara asteko amak erosi eusteazan abarka barriek, jerse barrie ta taparokea... Ta lenengo eskola egune ixen zan Mugire etzean. Andik frontoi etzera denporagarrenean ioten ginen... eta gero, erri eskolak ein ziren...

LEN, EZ AL EGOAN ERRI ESKOLARIK...?

Ez... ez zan egon erri-eskolarik... Noz egin zan ba erri-eskola?

Milla bederatzireun da ogetamaika inguruen... An, eskolan, ein naitxuzen urte bi inguru... An, Kruzifijoak egon ziren, eta errepublika denporan kendu ein zeitxuzen, eta gero, guri jakeko solapan edo bularrean kurutzetxu bana imiñi euskuzen.

Eskola onetatik urte bigarreanean, Ventades kolejiara ion nitzen. Ventades'en egon ziren lau fraille ta lau monja. Ta ondo, irakatsi euskuen. Gero, gerra denporan hospital militarra ein zeuren.

Oin noie umien bazkari konture. Eskolara joten giñenean, bazkarittek aitte-amak emoten zozkuen txakur-andi bi, ogie ta txokolatea erosteko eta orregaz dirugez erosten genduzen karameloak. Eta gero, preparau zozkuen taberna baten plater bete iniaba ta ogi zati bet... eta kostaten ogetabost zentimu.

Olan akaba zan nire eskolako estudioak.

AURRERANTZEAN, ZER EGITEN ZENDUEN?

Aurrerantzean eitten genduzen labrantzako bearrak... artoak eta iniabak kosetzau... goixean asten giñen ganadu bearrean, gero, armosu jan ta urtetan gendun solora edo basora... soloan ba-da eitten genduzen artoak eta iniabak erein, bedarrak ebai, siketu, ta lastetegietan gorde.

ZERTARAKO ZIREN LAN ONEK...?

Ba... etorten zan negu gogorra ta orduen, geuretzako lanaria okitten gendun arkan... artoa eta iniabea ta lastegietan bedar sikue... Eta... joten giñen basora otea eta irea ebaitten. Eta, bazkari iateko basoan, eroten genduzen urdai zati bet eta lau talo... oin baso trokara, ure dagon lekure... ta egurrek batu ta ein sue eta txitxi-burruntzien urdaie sartu ta erreten gendun. Ta taloan untau, ta ondo, gozo iaten gendun...

ARTO EREITTEAK, ZER BEAR MODU EMOTEN EUTSEN BASERRITARREI?

Arto ereitteak eitten ziren udabarrien... Esaketa bat egoten zan... Artoa koiu

gure daunak, eren ber dala maietzan baterik amabostera, eta iniabea koiu gure dauenak erein ber dala maietzaren amabostetik maietzan akabure. Alan da ze, biek koiuteko, onena da, erein San Isidro bueltan.

Solo, preparentan zan, lenengo eitten gendun, satsak zabaldu eta makiñetu ta arek satsak zabaldu eitten dire, eta gero, aregaz ta estogaz eitten gendun lana. Oin, soloa preparata dauku... Aittek exegaz eitten zeun karkabatxu bet ta amak, atzean, ereitten zeun, an, karkabatxuen artoa... eskiñera allegau dire eta amak iniabea artu ta aurretik doa ereitten ta gero, aitte, atzetik, doa bei busterrigez eta exeagaz aman atzetik aziek tapaten.

ZENBAT DENPORA BEAR EBEN ARTOAK ERNETEN...?

Artoa ta iniabea erneten ziren zortzi ta amar egun inguruen. Udabari beroa ba-zan, artoa ta iniabea kolore berdea ataraten zeuren... eta udabarri txarra ba-zan, kolore bellegie edo tristea ataraten zeuren. Landarak triste ba-daoz, norbera bere triste egoten zan... Orrek bellegitasunek esan gure dau, urte tris-tea edo kosetxa eskasa ixengo dala.

Kosetxa eskasa ba-da, ganaduek, oilloak ta personak urte gosezkoa ixetan gandula.

ORI ZERBAIT KONPONTZEKO, ZER EGITEN ZAN ARTOEN ALDEZ...?

Arto iorrak eitten ziren... lenengo, lana ein bostorrotzagaz... lana, ondo, ein, ta gero atzean, atxurragaz bedarrak kendu ta zeaztau eta artoari bere bueltan lurre betatu, sustraje ondo, aguanta dedin. Lan ona ein ta denporea berotuten ba-zeun, artoa eta iniabak kolorea ta jnyerra artzen zeuren... Orduen jxetan zan urte esperantzadu bet.

TXALAK AZTEA ALA ESNE SALTZEA ZEIN ZAN BASERRIKO JOKABI-DEA?

Guretzako esne saltxea ixen zan komenimettu obea. Ze... txala jajo eta amargarren egunean saldu eitten genduzen eta gero, beien esnea saldu... Zer dan motiboa...? Txala aztegaz urte betean egon ber zan aren diru begire eta esne saldugez, illen akabuen artzen gendun dirue.

Txala azten ba-zan, urte betean egoten zan pentsu jaten... ta txala, txike-rretan, saldu ezkeru, be; bat geiau eukitten gendun gortan esnea emoten.

ESNE GORA-BERAN, LANAK ZEINTZUK ZIREN?

Goixean goixetik altzau oittik, eskuz beiek eratzi eta ugerrjk eitten eztaken baldetara eratziten gendun esnea. Gero, koiu lepo-makillen balde bat aurretik eta beste bat atzean ta baserritik kamiñora, zazpireun metrotara, ataraten gendun.

Letxeruek etorten ziren konpra-bentakoak eta aiek eroten zeuren Mungiko

trenera, ta an, joten ziren Bilbora... ta guri etorten zakun illen akabuen esneen pague.

NEGUKO GOXETAN ARAZO AU... ZE MODUZKOA ZAN...?

Goixe gogorrek ixetan ziren... Leiek... edurre... eurie... trugoiek... iñeztuek ta aixe otzak... asko pasaten gendun, eta estalgie, saku bet burutik eta espaldatik ixetan zan. Eta gero... pagea ixetan... batzuk amabost egunerik egunera pagaten zeuren ta beste batzuk illerik illera; baiagutziri esaten geuntzen kintzenea.

Eta ni, mutil gazte ixen nitzenean, eta kintzenea etorrikeran, nire amak eskuarterako diru apurtxu bat emoten eusten... ta txakur-andi bategaz amar karamelo erosten ziren.

LETXERU NAGUSIOK ZEGAZ EROATEN EBEZAN ESNEAK TRENERA...?

Asto eta zaldi karrotan berrogei litroko terreñetan eroten zeittuen esneak trenan Mungiko estaziñora. An, eitten zan esnean trasladioe. Bilbotik etorten ziren terren utsetara. Gero, orrek letxeruek batxen ziren tabernara ta an, kopea, anise ta koñake, naie, edaten zeuren... Egun baten, posture bat egin zan... litro bat anis, baietz edan eta ezetz edan... eta litro bat akaba baiño lenao, iausi, ta il zan.

EUZKO BASERRI EDERRETAKO GARI JOTEAK ZELAN EGITEN ZIREN...?

Gari ioteak eitten genduzen egun ari eguzkitsu baten... Lenengo, gariek etze bueltan zabaldu, eguzkiek berotu deizen. Lenengo illedea imintten zan orma, erdi zutunik, eta beste illedak imintten ziren errimuen plegata... buruek agirien, eguzkien berotasune artu dein.

NOR I ZUK ZIREN LAN ORRETAN ALEGINTZEN ZIRENAK...?

Aitte-semeak eta auzo gizon lagunek... Ze... orduen... eitten zan... alkarrerri lagundu auzotegik... Gaur nireak, ta bier, beste batenak inten genduzen, bata besteari lagundute.

Oin, gariek berotute daoiz... ta arriek prepara ber duz... Portalean imiñi zure lodi - luze bat ta ren errimuen imintten genduzen bost arri-losa zabal eta lodiek.

Orretarako, imintten genduzen erropa zartzuenak... sakuzko amentalak gerrikoaz amarraute eta zamatik pañoluek... eta amak ataraten zozkun botille patxarra... edaten genduzen iru-lau kopa ta bengal... gari inten... eta bien bitartean... aufa, aufa... dedarrak eitten genduzen... ta gero, zelan gorputze berotu... iner geiaz gariek arrien kontra inten ziren...

Gariak... erdiek inguru inten zirenean, edari kanbiaten gendun... sangrie... ta amak preparaten zozkun edarie ardauagaz eta uregaz eta azukregaz... eta aurrera gari iotea.... Yoko txolak, atzeko alderdire botaten genduzen, eta andrak eta jende gaztea... sokakaz kargak imiñi ta lastegira altzaten zaittuen.

GARI GARBITZEA ZELAN EGITEN ZAN...?

Auzotegien batek okitten zeuen makiñea... eta a gizona etorten zen makiñegaz batera... Ta garie garbituten zanean... ari gizonari, zelemiñegaz medidu ta emoten zakon bere sarie.

Onen gizonan bearra ixetan zan, parau makiñean errimuen eta zabaldu garraburue eta garie...

Or, makiñen doaz beste gizon bi... bat goiko kajara garie botaten eta bes-tea bolanteari eraitten...

BASERRI EDERRETAKO ARTO BATZEAK ZELAN EGITEN ZIREN...?

Koiu bei busterrrie eta gurdie... imiñi solo munen... eta ioten giñen solora fameli guztie... eta eitten gendun... batzuk arta burukaz zaranak betatu... bes-teak gurdire eroten zeuren.

Allegaten zan gaube, ta artopilloan bueltan paraten giñen fameli guztie... eta lantzen bein, etorten zakun eskeko pobre bat... eta a bere, kuadrillen sartzen zakun... eta arto zurituteaz batera, erresaten gendun errosario santue...

Orreri eskekori preparaten geuntzen lo lekue... Urrengo goxean esne beroa ta talo sopak emon... ta gixajoa, eskerrak emoten, ioten zan...

LABA SURIK EGITEN AL ZAN ZURE UME AROAN...?

Bai... laba-suek eitten genduzen... ota leorra ta egurregaz sue ein ta labea beroten gendun... eta prasea eitten zanean, zesto bete piper gorri, lodi, erretan ziren... Gero, labea garbittu birikiegaz ta basneragaz, ta lenengo laba-artoak erre ta gero, artaburuek sartzen genduzen labara... amak preparata okitten zozkun kazula bete piper-saltza... laban erreko piperrakaz ta makallo bustenegaz gustu emoteko...

Ta laba-artogaz eta esnegaz sopa ein eta barriro solora.

ALDI ARETAN, OGIRIK ERRETEN ZAN LABAN JATA-MENDI BARRENEAN...?

Nire ume aroan ixetan zan artoa laban eta ogie bere, lantzin baiñean, baia labea ogientzako beroegi egoten zan... eta lenengo, laba-erdi artaburu sartzen zan, eta a beroa aplakaten zanean, orduen, sartzen zan ogie.

Emengo baserritarran egun guztietako iatekoa ixetan zan, taloa ta esnea goxean ta iniaba lapikokoa urdei zatiegaz eguerdietan eta patata porrusaldea makallo bustenegaz gauetan...

MEZA ONETAN AUZOKIDEAK PARTEIK ARTZEN AL EBEN...?

Bai... parte andie artzen zeuren... Meza Santue kanta askogaz erantzuten zan... eta deboziño andiez errezaten zan.

Meza ostean konbitte eitten gendun.

Barrioko soloak aprotxaten zeittuen fameli batek, eta ak fameliek euken obligaziñoa, egun guztietan, eguzki illunkeran, amarittekua... tako kanpaie ioteko... Eta barriotan baterenbat iltten zanean, il kanpaie ioten zeuren...

IL-KANPAI ORI ZERTARAKO IOTEN ZAN...?

Il-kanpai inten zan barrioko jentea iakittun egon daitten... Barrio guztiek axistitzen zeuren entieru eta funeralera siñismen eta deboziño andigez... Ilkerarik urrengo egunean asi ta difuntuen etzean bederaziurrune... errosario santue errezatzen gendun, illaren aldez...

ZELAKO AZOKAK EZAGUTU IZAN DITUZU GURE BASERRITARREN ARTEAN...?

Plazakoak ederrak... Baserrien koiuten genduzen piperra, tomatea, baiñea uden... porrua azea, sagarrak, ikoak udagoiengan... Gero plazan, baserriko andrak euren saldukera eitten ioten ziren... Gizonak ioten ziren bei busterrre gurdigez edo asto karroaz... piper lodiek... zarankadak, piper prljittakoa, saku-kedak...

Aza-errepollu batzuk... porru dozena batzuk... iniaba motxille bat... koneju batzuk... ollozkoak eta arrautzak... Ta gure amak, aien saldukera, gogo andiz, eitten zeuren.

TA ORTUARIEK TIRE AUNDIE EUKITTEN AL EBAN...?

Gu, Mungiko plazara íoten giñen eta erri buelta guztiek, ara batxen giñen... Esaterako, Katike, Laukiz, Jatabe, Fruiz, Arritta, Gamiz, FIKE, BAKIO, LARAU-RI, BEÑEKA, LAUKRIZ,..

Orretati erri guztietatik bendeja asko batzen zan eta baserritarrak,, orrek bendejak danak saltzen zeittuen eta Mungiko tren zarrak artu ta Bilbora eroten zeittun.

Tren-zarra diñue, baia Mungiko tren zanak amaka diru eder Mungiko komarkara eron ta ekarri ein zeun... Basoko piñuek, ganaduek, esneak, bendejak, egazti, koneju, patata, sagar, lureko jenero guztia, goxeko bostak eta ogeien urtetan zeun Mungien, langilleek Bilbora eroteko, ta beste tren batek goixeko seirek eta ogeien urtetan zeun langilleak Lutxanara eroteko.

JAI EK, ZELAN IZETEN ZIREN GURE BASERRI AUZOETAN...?

Auzotegiko jaiak allegateko begire, ilusiño aundien, egoten giñen. Besperan illtten gendun arkume eder bat... Egitten gendun laba-sue... ogiek erre... arku-me a tostau... ogiek erre ta ostean, prasaren ganen imintten genduzen kazulak arkumez baterik... orretara kentzen zakon koipe partidea...

Arkume odolagaz eitten ziren buskentzak, eta tripe barrukaz kazula bete saltza ederra...

Jai egune eldu da, ta egurdate erdian egoten zan Meza Santue...

Oarrak

(Lenengo zenbakia orrialdearena da eta bigarrena, lerroarena)

1-2: *Bota*: Ona emen sarritan erabilia dan itz bat. Erderazko "botar" dala dirudi, baiña adierazpenak ez dauko ezelako antzik. Gaiñera emengo adierazpena bera dauala erabilten dabe galiziarrek euren lurraldean.

1-3: *A garie*: Mugatzaille bi ezartea, Bizkairik geienean sarritan egiten dan gauzea da, naizta gramatika-arauz onartzea izan ez, eta erabilleran be errezta-sunik emon ez. *Gari a*.

1-11: *Zoi*: Berba polita ta egokia. Lurrean ebagiten dan zatia adierazteko. Emen urrean daukagu auzo bat *Soietxe* deritxona. Z'rekin idatzi bear litzake. Erderazko "ladrillo" zergaitik ez "Zoierrea"?

1-11: *Ugerriñak*: Soloko lur-gaiñean, ura bertan geratu ez daiten egiten diran urbide txikiak dira,

1-12: *Por ejemplo*: Ona emen erderatik eta sarritan erabilteko sartzen dato- rren esaldi bat: Idazleen *adibidez* irakurten dogu eta gure errian zabal dabil euskarazko esaldi au: *esate baterako*, oso egokia.

1-14: *Koiu*: Bizkairik erdi-inguruan erabilten da itz au, zalantza barik erde- razko coger'etik artua. Beste leku batzutan *atrapau* eta *arrapau* esaten dira, oneik be erderatik etorriak.

1-17: *Urterrilean, zezeillean*: lleen izenak Mungialdean onelan esaten dira eta zarrak ba-dakiez: Urterrilla, zezeilla, martia, aprilla, maietza, bagilla, gara- garrilla, agustua, irailla, urria, zemendia ta abendua.

1-17: *Denegau*: Ez da ulertzen zer esan nai dauan emen.

1-19: *Estoa*: Solorako lanabesa da, lurra leuntzeko narraren lana bera egi- ten dau, baiña au abar biurtuakaz esi antzera egiña da.

1-23: *Manejaten ziren*: Aditz au erderazko "manejar" da, baiña beste adie- razpen bategaz: konpontzen zirala, arazoa bideratzen ebala esan nai dau.

2-3: *Ixetuteko* diño baiña *uxatuteko* esan nai dau. *Uxatu*, urrindu da. Erdera zarrean ba-dago antzekoa dan itz bat: *Oxear*, gero *ojea*r biurtu dana, eizarako piztiak euren abietatik ateratea zan. Berbearen jatorria izena sortzeko zaratea artzea edo onomatopeia da: *ox*. Txakurrari be *oxa* edo *otxa* esaten jako bere lekutik urten daiten, edo eraso dagian.

2-3: *Txori-abolak*: Esan nai dauana txori-jabolak da, soloetan ipinten diran andrakil antzeko batzuk dira, txoriak soloetara etorri ez daitezcan, txoriak jago- teko.

2-4: *Zerrak*: Itz au, adierazpen onegaz, mungialdean baiño ez dot entzun. Eskuz bedarra ebagiteko edo garia ebagiteko erabilten dan tresna txikia da, eta beste leku batzutan *igitaia* diñotsoe, *segea* be entzun dogu. *Zerrea* eder- derazko *sierra'tik* artua dala dirudi.

2-5: *Pike-maillue*: Esan dogun zerrea ta kodaiñea zorrotzuteko azpian jun- gedia ipinten da eta onen gaiñean zorrotzu bear dana eta gero mailluaz jo, agiñak aterateko, orrelan ebagitea obeto egin dagian. *Pike-maillua* deritxo orretarako erabilten dan mailluari.

2-7: *Erremesa*: Erderazko berbea da baiña erderaz gitxiago erabilten da euskeraz baiño. Euskeraz ekiñaldia esan nai dau.

2-9: *Segan*: Garia ebagiteari esaten jakon *segea*. Ortik *segalarriak*...

2-9: *En generalean*: Barriro be erderazko esaldia bear-izan barik: *Geiene- tan*.

3-2: *Zozkuen*: Euskuen.

3-4: *Guztik*: Jatabe'tik Urduliz'era bitartean egiten dan laburpena da au: *Guztiak*.

3-5: *Amimerea*: edo *albimerea*, erderazko "compota" ren antzeko janaria da, sagarrez eta gozokiz egiña. Umeak be jaten dabe, baiña ardau barik. Izan leiteke erdera zarretik artutako berbea eta onek arabiarrakandik.

3-12: *Zaten*, geienetan *jaten* esaten da, baiña mungialdean zabal dabil *zatenau*.

3-19: *Parrandan* diñotso etxerik etxe neskak agurtzera egiten zan ibillaldia-ri, *errondan* be esaten jakon.

3-19: *Etzeetara*: Toki batzutan *etzea*, beste batzutan *etxea* esaten da. Idatzi *etxea*.

3-21: *Topaten*: "topar" esaten dabe erdeldunak, baiña euskeraz askoz geiago. Gogoratu "con la Iglesia hemos topado Sancho". Adierazpena aldatu egin da: Aritoak topeka egiten dabe, galduta dagoana topau edo aurkitu egi-ten da.

4-1: *Auzotegi*: Auzoa urrengo etxeari esaten jako, ondo dago *auzotegi* esa-tean: etxe asko dira.

4-9: *Saiezki*: Itz egokia, *saietza* eta onen zatia *saiezki*a.

4-13: *Errepartoa*: Itz au be sartu jaku, *banaketa*.

5-2: *Abarka*: Euskaldunen oiñatqkoa zan antxiña. Berez narruzkoa eta etxean egiña zan, baiña gero etorri dira gomazkoa eta erosiak.

5-2: *Taparokie*: Otz egiten dauanean agoa, aurpegia ta iduna estaltzeko jazkia da, eta orain erderaz "bufanda" esaten jako, lenago "tapaboca" zan eta ortik artu eben euskaldunak.

5-15: *Iniaba*: Indiaba edo Indiatik ekarritako babea da.

5-21: *Armosu*: Euskaldunen bigarren jatordua da, goizean barausi, gero amarretakoa edo armosua, gero bazkaria, gero askaria edo meriendea eta azkenez aparria. *Armosua* erderazko *almuerzo* da eta arabiarrakandik artua.

5-18: *Arkan*: Geiago esaten da *kaxan*, erderazko *caja* da, baiña adierazpe-na aldatuta. Ontzi aundi bat zan, olezkoa, barruan iru zatitan banatua, gaiñean olezko estalkia.

5-25: *Troka*: Erdera zarretik artutako berobea da. Lurraren beera aldia da, zulo antzera.

6-8: *Exeagaz*: Eizea erromatarren goldea da. Abere batek erabilten dau. Gero laieria edo laietako makiñea etorri zan, abere bik eroana, ta azkenez, traktora.

6-9: *Karkabatxu*: Karkaba eta troka arintzekoak dira, biak erdera zarretik artu eta gaur erderaz galduak, baiña euskeraz erabilliak.

6-20: *Bostortzagaz*: Lanabes bat, lurrari eragiteko ortzak bost daukazalako, itaillea be esaten jako.

7-1: *Komenimentu*: erderazko convenientemente litzake, baiña esangurea aldatuta, euskeraz aukerea.

7-5: *Gortan*: Abereak egoten diran lekua da gortea. Ez dauko zer-ikusirik erderazko *cuadra*"gaz. Basoan ardiak bigaiak egiten daben lekuari kortabaso esaten jako, erderaz sell.

7-7: *beíák eratzi*: Beiai esnea kentzen jakenean, eratzi egiten dirala esaten da. Jatxi-eragin da eratzi eta toki batzutan beiaiak jatzi be esaten da, esneak batu be entzun dot. Baiña berba au oso egokia dala uste dot.

7-14: *Trugioiek, iñixetuek*: Trugioia edo trumoia erderazko trueno da. *In* esa-ten jako euskeraz zeruari, ortik oñetazia, inestua edo in oxiotua, inuntza...

7-14: *Kintzenea*: Lan-sariari edo alogorari emoten jako izen au, antza dagoenez, amobostean bein artzen zalako, saria.

7-22: *Terreñak*: Esnea eroateko erabilten ziran ontziaz esaten jake, kantiñak be bai.

8-3: *Illedea*: alkarren atzean dagozan gauzak edo norkiak dagoz iladan, erderazko *hilara*.

8-13: *Benga* itz au sarritan erabilten da gauza bat egiteko edo arin egiteko agintzen danean, zalantza barik erderazko *venga* da, zori txarrez euskeran sakon sartuta.

8-13: *Zelemiñea*: olezko ontzi txiki bat, laukia, alde batetik zelemiña osoa eta bestetik erdia artzen dauana. Zelemiña erdeldunen neurria da.

8-23: *Zarana*: Otzara aundia da, solo-ariak bedarrak etxera ekarteko erabilten zan, gaiñea biribilla eta oratzeko albo bjetan zulo bi.

9-5: *Lantzean bein*: *Noizean bein* esanai dau, Nondik etorria?

9-11: *Prasea*: erderazko *brasa*, zergaitik biurtu da *b* ori *p*?

9-13: *Birikiegaz*, *basneagaz*: Ona emen labarako tresne biren izena. *Birikia belakia izango* dala uste dot. Basnea ez dot entzun iñoz.

10-5: *Amaritekoak*: "*ave Maria*'ren orduan joten ziran *kanpaiak*."

11-28: *Egurdate*: Eguardia adierazteko erabilten da berba au *eguardirarte* izan leiteke.

ESALDI JATORRAK

Ez dagoz.

Solozabal dat Paulin

UME KONTUEK

"Zelan dozu izena...
lpurdi gizona"...

"Ñungue zara?
Eldu ta bertakue".

"Ikusi nai, baiña urriñetik".

"Daukanak daukanetik
ta ez daukanak biotzetik".

"Geroa alperren leloa".

Saldi gaiñean doala diñoi:

"Arre, egin ez daiguen barre".

"Egunak egunari dei egiten dautso".

"Gizon asko ta prakadun gitxi".

"Egiazko maitasunak
ez dau bigunkeririk maite".

"Odolak su barik diraki".

"Maire ba-da baile lez
lanera ba-da barie lez".

Paulin